

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

UMETNOSTNA ZGODOVINA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 7. junij 2010

SPLOŠNA MATURA

1. IKONOGRAFIJA

- A) Biblija (Sveto pismo); Stara zaveza, Nova zaveza.
Stara zaveza: sliki 4 in 7. Nova zaveza: sliki 2 in 3. (3 točke)
- B) Svetnika sta na slikah 5 in 6. Anton Cebej: Sveti Florijan, Andrea Pozzo: Apoteoza sv. Ignacija Loyolskega. (3 točke)
- C) Salomonova sodba. Dve ženi sta se prepirali čigav je živi otrok; za nasvet sta prosili kralja Salomona. Gre za upodobitev vladarjeve pravičnosti in modrosti; kaznoval je krivično, lažno žensko in dosodil otroka pravi materi. (3 točke)
- D) Michelangelo je na stropu upodobil devet prizorov iz Stare zaveze vse od Stvarjenja sveta. Med znamenitimi prizori so: Bog ustvari Adama, Izgon prvih staršev iz raja, Vesoljni potop. Ob straneh upodobljeni moški predstavljajo preroke, ženske pa sibile: oboji so mišljeni kot predstavniki modrosti, preroštva (iz časov pred krščanstvom). (4 točke)
- E) Leonardo da Vinci – Zadnja večerja. Kristus je učencem pravkar povedal, da ga bo eden izmed njih izdal. Slog (visoke) renesanse. (3 točke)
- F) Na sliki 1 – Marija Zavetnica s plaščem.
Na sliki 2 – Čaščenje deteta / Poklon pastirjev. (2 točki)

2. GRŠKA ARHITEKTURA

- A) Megaron, mikenska kultura; megaron je osrednji, pravokoten prostor v palači, z ognjiščem v sredini in štirimi stebri, ki nosijo streho. Ta tip arhitekture je vplival na razvoj grškega templja, svetišča s pravokotnim tlorisom in cello, okoli katere so na štirih straneh stebri. (4 točke)
- B) Akropola je svetiščni del mesta, sestavljajo jo spomeniki sakralne arhitekture, stoji na položnem hrbtu griča nad mestom. Svetišče boginje Nike, Partenon, Erehteion. (3 točke)
- C) Dorski stebri red. Stebri nimajo baze, imajo žlebljeno deblo, ki stoji na talni plošči. Na vrhu je kapitel, enostaven, sestavljen iz dveh delov – blazine in kvadratne plošče. Nad stebriščem je friz oziroma preklada s triglifi in metopami, nad njimi pa trikotno čelo, atika. (4 točke)
- D) Fidija; kiparski okras je bil na obeh trikotnih čelih, na metopah pod strešnim vencem in na frizu pod nadstreškom celle. (3 točke)
- E) Na helenistično in rimsko arhitekturo, na arhitekturo renesanse in neoklasicizma. Za razvoj arhitekture od antike do danes je postavila grška arhitektura temelje v prvinah usklajevanja navpičnih in vodoravnih stavbnih prvin, v razvoju in uporabi stavbnih členov, v medsebojnem razmerju in skladnosti le-teh. (4 točke)

3. KAROLINŠKO-OTONSKA UMETNOST

- A) 9. in 10. stoletje, predvsem nemške dežele. (2 točki)
- B) Polkrožni lok oziroma arkada, steber oziroma polsteber, polpilaster, kapiteli. Spominja na antični slavolok. (3 točke)
- C) Značilna cerkev je Hildesheim, cerkev sv. Mihaela. Osnovno merilo je križiščni kvadrat, ki se ponovi v dimenzijah glavne ladje, prečnih ladij, zahodnega kora. V notranjosti je arhitektura pregledna, na zunanosti je jasno vidno razmerje med posameznimi prostorninskimi enotami. Značilna je postavitve zvonika nad vzhodnim in nad zahodnim križiščnim kvadratom ter okrogli stolpi na vzhodu in zahodu, zahodni sklop/westwerk, kripta. (4 točke)
- D) Evangelist Marko; Cesar Oton II. Upodobljen je evangelist pri pisanju, nad njim je upodobitev njegovega atributa, ki je lev. Na drugi sliki je upodobljen cesar na prestolu, ob njem so štiri poosebitve njegovih dežel z zlatimi krogli – darovi. Evangelist je oblečen v rimsko tuniko, cesar ima cesarski plašč s fibulo čez dolgo srajco; evangelist ima okoli glave sij (obstret, nimb), cesar nosi krono. (4 točke)
- E) Reliefna plošča (platnica) je razdeljena na več polj. Na sredini je upodobitev zmagovitega/zmagoslavnega Kristusa, ki ima v rokah evangelij (knjigo, Biblijo) in vstajenski križ. Naokrog so prizori iz Kristusovega življenja (lahko imenuje: zgoraj Oznanjenje in Rojstvo, desno: Poklon, Pokol otrok v Betlehemu, Krst, Čudež v Kani, Kristus pomiri vihar, 4 čudežne ozdravitve). (3 točke)
- F) Križanje, Križani, križani Kristus, razpelo. V vsebinskem pogledu je novost v upodabljanju mrtvega Kristusa, njegovega trpljenja. Ne vidimo ga kot moškega, ki je atletsko krepak, ampak je upodobljen kot suhljat in vsakdanji moški. (2 točki)

4. GOTIKA NA SLOVENSKEM

- A) Kapela Žalostne matere božje pri cerkvi sv. Danijela v Celju. (2 točki)
- B) Križnorebrast obok, večkotni (t. i. 5/8) oltarni zaključek, služniki, ki prenašajo težo obokov proti tlom; visoka, šilasto zaključena okna. (3 točke)
- C) Gotske sedilije, konzole in baldahini za kipe apostolov, kip Pieta na oltarju. (2 točki)
- D) Timpanonski relief na sliki 2 spada v zgodnje obdobje gotike, in sicer v t. i. zobčasti slog – gube na Marijinem in Jezusovem oblačilu so toge in se ob pregibih ostro lomijo; telesni proporci niso anatomsko pravilni; na drugi strani pa imamo kip sv. Katarine, ki sodi v obdobje t. i. mehkega mednarodnega sloga, kar se kaže v elegantni postavitvi figure (kontrapost, S-drža, »češko« koleno), mehkem oblikovanju telesnosti, ki jo podpirajo tudi mehko padajoče gube; mil izraz na finem ovalnem obrazu in dvorsko občutenje dopolnjuje tudi polihromacija. (5 točk)
- E) Slika 1: Sveta nedelja, Crngrob; slika 2: Mrtvaški ples, Hrastovlje. (4 točke)
- F) Upodobljen je sprevod ljudi različnih starosti in stanov (od otroka, berača, meščana itd. vse do kralja in papeža), ki jih okostnjaki vodijo drugega za drugim proti sveže izkopanemu grobu, na

katerem sedi Smrt; motiv nas opominja, da ne vemo ne dneva ne ure, ko bomo poklicani s tega sveta – in da smrt izbira ne glede na starost, položaj ... (pred smrtjo smo vsi enaki).

(2 točki)

5. RENESANČNO KIPARSTVO

A) Zgodnja renesansa: 1, 2, 7; visoka renesansa: 4, 5; manierizem: 3, 6.

(3 točke)

B) Mitološki motiv: slika 3, konjeniški portret: slika 1.
Večinoma sta uporabljena marmor (kamen) in bron.

(3 točke)

C) Michelangelo – Pieta, Sv. Peter v Vatikanu

(3 točke)

D) Delo na sliki 5: Pieta je delo iz časa visoke renesanse. Marija užaloščena drži Kristusa v naročju in globoko žaluje za njim. Kipar je uporabil piramidalno kompozicijo.
Delo na sliki 6: Pieta Rondanini je manieristično delo. Oblika spreminja tudi vsebino – v zahtevni in zapleteni obliki prepleta dveh teles, ki slonita eno na drugem. Izražena je nestabilnost figure, trpljenje, ekspresivni izraz, non finito.

(3 točke)

E) David; kot mladenič je premagal silaka Goljata tako, da je vanj zalučal kamen s pračo, ga omamila in nato obglavil.

(3 točke)

F) Figura serpentinata, pretiravanje v upodobitvi teles, prepletenost teles, poudarek je na nestabilnosti, velika dinamičnost, prodiranje v prostor, močan patos.

(3 točke)

6. PREPOZNAVANJE OBDOBJA

A) Barok, 17. in 18. stoletje.

(2 točki)

B) Cerkev t. i. jezuitskega tlorisa je vzdolžno zasnovana, ima široko glavno ladjo (banjasto obokano), nad križiščem glavne in prečne ladje se dviga kupola, prečna ladja v tlorisu ne izstopa iz same stavbne lupine, stranske ladje so spremenjene v niz kapel (ki so v tem primeru med seboj povezane), oltarni del je polkrožno (apsidalno) zaključen.

(3 točke)

C) Cerkev sv. Nikolaja oziroma stolnica v Ljubljani, Andrea Pozzo; iluzionistična stropna poslikava, baročna prižnica in orgelske omare, baročni oltarji, razgibana arhitekturna plastika.

(3 točke)

D) Stebrno preddverje s stopniščem in timpanonom na sredini, kupola na visokem tamburju, slavilna stebra, stolpa ob straneh.

(3 točke)

- E) a) Versailles, Ludvik XIV. (2 točki)
- b) To je celostna umetnina, ker se izraža z arhitekturnim, kiparskim in slikarskim okrasom ter s parkovno ureditvijo in urbanistično zasnovo; zasnova izhaja iz ideje absolutističnega vladanja: Ludvik XIV. je Sončni kralj oziroma novi Apolon, ki daje Franciji življenje, zato je v središču njegova spalnica – vse poti v parku in ulice v kraju samem se žarkasto širijo; dvorec in park sta postavljena glede na osrednjo simetralno os, tako da je razkošna palača simetrično zasnovana (dve stranski krili ob središčnem poslopju; slavnostno dvorišče in glavno pročelje na parkovni strani). (3 točke)
- F) Slika 5 – dvorec Dornava; slika 6 – dvorec Štatenberk. (2 točki)

7. NEOKLASICIZEM

- A) Pojavi se proti koncu 18. stoletja in traja do ok. 1830; Franc Kavčič, Salomonova sodba, Fokion z ženama. (3 točke)
- B) Zgled pri antični arhitekturi, uporaba zlatega reza, modul in metrum, prepričanje o »beli« antiki (Winckelman), uporaba stebrih redov, antičnih pročelij itd. (3 točke)
- C) Canova – Amor in Psihe. Vsebina: antični mit o bogu ljubezni Amorju (Erosu) in deklici Psihe, v katero se je zaljubil. Krilati bog je živel s Psihe v prelepem gradu, vendar pod pogojem, da ga ne sme nikoli videti. Ko Psihe prekrši dogovor, je izgnana in da bi spet pridobila moža, mora izpolniti tri težke naloge, ki ji jih naloži Erosova mati, Afrodit. Naloge uspešno izpolni, Eros jo vrne celo iz sveta mrtvih in potem sta srečno združena. (3 točke)
- D) Vpliv antike je bil: a) vsebinski – motivi iz antične mitologije in zgodovine, prenos antičnih bogov in junakov v sodobni svet 18. in 19. stoletja, npr. Paolina Borghese kot Venera ali Napoleon kot Mars; b) slogovni – antični lepotni kanon, razumevanje antike kot »belega«, čistega sloga, uporaba belega marmorja, idealna razmerja med deli telesa, idealizacija obraza in telesa itd. (3 točke)
- E) V neoklasicizmu prevladujejo po antičnih filozofskih delih izoblikovane moralne in etične vrednote: ljubezen do domovine, ki je pred ljubeznijo do družine (prisega Horacijev – trije bratje morajo zapustiti svoje domove in družine, da se bodo bojevali za zmago Rima), za domovino je treba žrtvovati tudi življenje (Umorjeni Marat – upodobljen kot mučenik, ki se je žrtvoval za revolucijo, tudi Sokratova smrt), slavljenje moškega aktivnega osvajalnega načina, vojaških zmag in askeze (Napoleon na Prelazu sv. Bernarda); skromnost, spoštovanje, znanje (Fokion). (3 točke)
- F) Jasna kompozicija, jasne barve, čisti obrisi, realizem, antična prizorišča. (3 točke)

8. PREPOZNAVANJE OBDOBJA

- A) Secesija, art nouveau, Jugendstil, liberty. Slog se je uveljavil v vseh starejših umetnostnih strokah, zelo so bile privlačne ustvaritve v umetni obrti (stekleni izdelki, zlatarstvo) in v grafiki (plakat, knjižna oprema).
(4 točke)
- B) Arhitektura rada kombinira različne materiale, na pročeljih se pojavi okras iz keramike, vzorce določajo valovite linije zlasti rastlinskega okrasa in posamezni zaokroženi motivi (obrazi ali cele postave oseb, labodi, čaplje), upodobitve okrasa na arhitekturi so praviloma ploskovite in pogosto kontrastirane z geometrijskimi prvini. V arhitekturi najdemo tudi t. i. organske oblike (gl. Gaudi).
(4 točke)
- C) Secesija se je uveljavila v Ljubljani zaradi popotresne obnove. Arhitekti: Maks Fabiani, Friedrich Sigismundt, Josip Vancaš, C. M. Koch, Ivan Vurnik.
(3 točke)
- D) Gustav Klimt. Značilne poteze slikarstva so: igriva, mehka črta, polne barve, združevanje plastičnih značilnosti (realistični obraz in roke) in ploskovite dekorativnosti (obleka in ozadje). Osebe imajo dramatičen izraz, ženske so opredeljene poudarjeno erotično.
(4 točke)
- E) To je umetna obrt oziroma zlatarstvo (pasna sponka je srebrna). Značilne so mehke, usločene linije, cvetlični vzorec, povezovanje plastično oblikovanih perunik in gladke, ploskovite pasne osnove.
(3 točke)

9. MODERNIZEM IN ZGODOVINSKE AVANTGARDE

- A) a) 9, b) 11, c) 13, d) 8, e) 12, f) 10
(Vsak pravilen odgovor 1 točka, skupaj 6 točk)
- B) Pojem modernizem – prekinitvev starega, uvedba novih ideologij v umetnosti, modernizem nastopi zaradi spremenjenega položaja umetnika in umetnosti v družbi, uvedba umetnostnega sistema: umetnik, galerist, kritik, kupec (tržno gospodarstvo). Značilnosti modernizma: težnja po novosti (invenciji), zgodnji modernizem – avantgarde, združevanje v skupine, izražanje idej z manifesti, upor proti družbenim in kulturnim konvencijam, individualizem.
(3 točke)
- C) Uporaba čistih barv, obrisi so razvidni, poenostavljene ploskovne oblike, ploskovitost, ne uporablja več perspektive, čista barvna govorica, ploskovitost doseže z uporabo toplih in hladnih barv (zelena črta sredi nosu).
(3 točke)
- D) V likovno govorico uvedejo element časa in gibanja, uporabljajo spoznanja filma in fotografije o gibanju, upodobiti hitrost in premike je njihov osnovni cilj in namen, v gibanju vidijo tudi rušilno moč, ki bo pospravila s starim in omogočila razvoj novega (futuro). Uporabljajo kronofotografijo – liki so razdeljeni v več manjših enot, ki sledijo ena drugi, kakor posnetki filmske kamere.
(3 točke)
- E) Psihični avtomatizem, vpliv psihoanalize, upor proti obstoječemu redu, provokacija in ironija, problematiziranje umetnosti, iskanje novih umetnostnih izrazov, uvedba številnih novih tehnik: ready-made, fotomontaža, asemblaž, konceptualna umetnost, ideja je pomembnejša od samega izdelka, umetnik je intelektuallec, ne rokodelc.
(3 točke)